

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1954 АГУСТ 17 ВТОРНИК № 164 (3101) ӨРТӨӨ 20 КОП.

ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетинде (1 арын).
Район мал чөми белеткээринге чүге хожудааны (1 арын).
Н. Васильев. — Совет күрүнө ашпарын ажикидер (2 арын).
Совет Эвилелиниң Даштым Херектер Министрствозунда (2 арын).

Областың чөөн талаам районнарының комбайнраарының чөвүлө хурамы (2 арын).
Арктикада саадап чоруур дош кырында эртем стандаларына эртемденнерин чораны (3 арын).
Г. Сиротин. — Бүдүрүлө практикасында (3 арын).
Д. Улачин. — «Сибирь павильону» (3 арын).

М. Шейнман. — Ватан империализмниң албатында (4 арын).
Улус төлөөчүлериңиң бүтү-ымдыт хурамына депутаттар сонгуламы (4 арын).
Улусчу Польша туулушунда (4 арын).
Далайларын нефть-биле харлендер чорутуу болдурбас талаам-биле делегей конвенцияныга Совет Эвилели ат салган (4 арын).
Корега тайбычдылга дугайында дугуржудганы АКШ трупп турар (4 арын).

Башкыларның август чөвүлөл хуралдары

Совет школа, ооң башкыларының хей сангы армиям өөрдилгениң удавас өгөдөр ээчегениң чаа чымынга айма-шчы белеткелдиң шийтирилг үзүмде келген. Бо чымын чаа өөрдилге чымынга белеткел аймакларын школаларың хей кезинге мурнукузундан шынарлыг эртин, улус өөрдилгениң талаам-биле бешки беш чылда чедип ашпыр-биле партияның XIX съездиниң чурттуг мурнуга салганы чаа соругалары, ылаңгы өөрдилгениң болгаш автономнуг республикаларың шийтирилг ролду башкы кадрлар ойнар болганда, мыда бүтү-ле өөрдилге-кыжандилгениң аймактың мөөн сонгулар үндөниң ажикидеги башкыларның нийти болгаш политикагы билгениң денелден, ажикидеги мөөнүдөн, мергежияңиң байлашкындан биче өөдө-биле камааржыры билдингир. Башкы кадрлар-биле ажикиде ажикиде дөргө-ле, шюлаңиң нийти ажики, ылаңгыа школаларың коммунистг кыжандилгениң хөрөөн чогур бедиже тургузары, мынчанга арыг марадым, беди билгилг болгаш партияның, чоннуң хөрөөне шыңчы, бөүгүт мынаныңыг салгачыларын өстүртү ажикидер дөңгө.

Совет школаның ажикига шийтирилг ролду башкы кадрлар ойнар болганда, мыда бүтү-ле өөрдилге-кыжандилгениң аймактың мөөн сонгулар үндөниң ажикидеги башкыларның нийти болгаш политикагы билгениң денелден, ажикидеги мөөнүдөн, мергежияңиң байлашкындан биче өөдө-биле камааржыры билдингир. Башкы кадрлар-биле ажикиде ажикиде дөргө-ле, шюлаңиң нийти ажики, ылаңгыа школаларың коммунистг кыжандилгениң хөрөөн чогур бедиже тургузары, мынчанга арыг марадым, беди билгилг болгаш партияның, чоннуң хөрөөне шыңчы, бөүгүт мынаныңыг салгачыларын өстүртү ажикидер дөңгө.

Бистиң школаларымы, оларның УДУ-тургузулары база бүтү башкылар чаа өөрдилге чымынга белеткелди чорудар, эртен чылдагы ажикидеги дугуламы авалиттен, аңаа турган эки болгаш багай талааларың хынамчалык-биле өөренип көөрдүндөн өгөдөр, чогуадыкчы бөү-биле ажикиде билгир апарганар. Чаа өөрдилге чымынга бүтү талаам бижырычылг белеткелди чорудуп, совет улустуң идеядыг келер үеи биче чаштарың коммунистг кыжандилгениң чедиңкиниң шийтирилг, урууларга ханы, бижыг билгилерин берип, өөрдилге-кыжандилгени ажикиде бедиң түндөлдериң чедип ап турар мурнакчы школаларың болгаш башкыларның хүрөөлөң өскөн. Чыжээ, Таңды районнуң Межегей тыва чеди чыл, Улут-Хемниң Шагаан-Арыгта № 1 ортумак, Биш-Хемниң Туранда тыва чеди чыл школалары, оларның башкылар коллективтери эртен чымын эки белеткелди чорудуп, өөрдилге-кыжандилгениң ажики, ылаңгыа эртеннер башкылашкының бүтү өөрдилге чымының дугузуна бедиң дөңгө эртерип келгениң ажикиде эң дөңгө түндөлдериң чедип ап шыдаанар. Ол школаларда өөрдилгениң хей кезин дараазының кастарыңча шилчөөн болгаш өскө школаларыңа бөдөр, ай-чыл-чылдарың саны көчүтү эвөөн болган. Ам ол школалар өөрдилге чымынга база бүтү талаам эки белеткелди чорудуп шыдаан.

Совет школаның ажикига шийтирилг ролду башкы кадрлар ойнар болганда, мыда бүтү-ле өөрдилге-кыжандилгениң аймактың мөөн сонгулар үндөниң ажикидеги башкыларның нийти болгаш политикагы билгениң денелден, ажикидеги мөөнүдөн, мергежияңиң байлашкындан биче өөдө-биле камааржыры билдингир. Башкы кадрлар-биле ажикиде ажикиде дөргө-ле, шюлаңиң нийти ажики, ылаңгыа школаларың коммунистг кыжандилгениң хөрөөн чогур бедиже тургузары, мынчанга арыг марадым, беди билгилг болгаш партияның, чоннуң хөрөөне шыңчы, бөүгүт мынаныңыг салгачыларын өстүртү ажикидер дөңгө.

Область школаларында бедиң шынарлыг өөрдилгениң чедип ап турар мурнакчы башкыларның хүрөөлөң база улам өсүп турар апарган. ылаңгыа Кызылдың № 3 ортумак школаныңа аге кластар башкыны Е. Григорьевна, Таңдының Межегей тыва чеди чыл школаныңа биология башкыны Т. Белова, Улут-Хемниң Шагаан-Арыг № 2 ортумак школаныңа аге кластар башкыны С. Дүвөскө олар совет педагогика эртериниң шыгыатынган методтарың чогуадыкчы бөү-биле ажикидеги мурнакчы башкылар чаа-чаа чүдүдөр-биле байлашкың, эртеннер башкылашкының политикагы өөрдилгениң принциптеринге дүштүр, амыраал-биле түдүш холбага чорудуп, ылаңгыа болгаш школалар дашкаарың кыжандилгени ажикидеги шийтирилг организастан келгени-биле эртен өөрдилге чымында эки түндөлдериң болганар. Мындар дугуламы, мурнакчы башкы кадрлар өскө-даа школалар эвөөн эвөө.

Совет школаның ажикига шийтирилг ролду башкы кадрлар ойнар болганда, мыда бүтү-ле өөрдилге-кыжандилгениң аймактың мөөн сонгулар үндөниң ажикидеги башкыларның нийти болгаш политикагы билгениң денелден, ажикидеги мөөнүдөн, мергежияңиң байлашкындан биче өөдө-биле камааржыры билдингир. Башкы кадрлар-биле ажикиде ажикиде дөргө-ле, шюлаңиң нийти ажики, ылаңгыа школаларың коммунистг кыжандилгениң хөрөөн чогур бедиже тургузары, мынчанга арыг марадым, беди билгилг болгаш партияның, чоннуң хөрөөне шыңчы, бөүгүт мынаныңыг салгачыларын өстүртү ажикидер дөңгө.

Область школаларында өөрдилге кыжандилгениң ажикидеги шынарлы улам бедиң, урууларның коммунистг кыжандилгениң хөрөөн амыраалдан аракта чедиңкиниң шийтирилг болуп аргалар бедиң хей. Чеди чыл болгаш ортумак школаларың хей кезин өөдө эртерип башкылар, эки дөңгө чүдүлгө чүдүлгө чаа-чаа чаа, өөрдилге чымында область школаларың элекменерге киркиңен бүтү өөрдилгениң 20 чымын хууу ола-ла кластарыңа катп өөренгир-биле артыңиң чугулаарга-ла чедип. ылаңгыа Чаа-Хөл, Барыш-Хемниң, Кызыл школаларыңа ийи-чылдарың болгаш күсү шыгыала алганының саны көчүтү хей болган. Политехниктиң өөрдилгениң өң бөдүтү негеделери бешин школаларың эвөөн эвөө кезинде чогур ботанылганы албайн турар.

Совет школаның ажикига шийтирилг ролду башкы кадрлар ойнар болганда, мыда бүтү-ле өөрдилге-кыжандилгениң аймактың мөөн сонгулар үндөниң ажикидеги башкыларның нийти болгаш политикагы билгениң денелден, ажикидеги мөөнүдөн, мергежияңиң байлашкындан биче өөдө-биле камааржыры билдингир. Башкы кадрлар-биле ажикиде ажикиде дөргө-ле, шюлаңиң нийти ажики, ылаңгыа школаларың коммунистг кыжандилгениң хөрөөн чогур бедиже тургузары, мынчанга арыг марадым, беди билгилг болгаш партияның, чоннуң хөрөөне шыңчы, бөүгүт мынаныңыг салгачыларын өстүртү ажикидер дөңгө.

СЭКП-ниң хоорай болган район комитеттериниң, райкудускарның база облононуң

Совет школаның ажикига шийтирилг ролду башкы кадрлар ойнар болганда, мыда бүтү-ле өөрдилге-кыжандилгениң аймактың мөөн сонгулар үндөниң ажикидеги башкыларның нийти болгаш политикагы билгениң денелден, ажикидеги мөөнүдөн, мергежияңиң байлашкындан биче өөдө-биле камааржыры билдингир. Башкы кадрлар-биле ажикиде ажикиде дөргө-ле, шюлаңиң нийти ажики, ылаңгыа школаларың коммунистг кыжандилгениң хөрөөн чогур бедиже тургузары, мынчанга арыг марадым, беди билгилг болгаш партияның, чоннуң хөрөөне шыңчы, бөүгүт мынаныңыг салгачыларын өстүртү ажикидер дөңгө.

ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетинде

Картофельге, ногааларга болгаш фруктуларга сезоннуң үүрмектеп садыглаар өртектерин чорудар база үнүш үзүңгө болгаш ногаа консерваларыңа күрүнениң үүрмектеп садыглаар өртектерин чийгедир дугайында

Орай картофельге, ногааларга болгаш фруктуларга сезоннап садыглаарың талаам-биле анги-ангы илгавыр чокка чылга доктаатынган амгы күштүг болуп турар үүрмектеп садыглаар өртектер болгаш шыгжап кадалаан талаам-биле чарыгдаларың учеду кышкы-часкы үеде ол продукцияны кадалап шыгжаарыңа болгаш чыл дургузунда ооң сайгарылганың улам-на бир дески болурунга колхозтарның, совхозтарның болгаш садыглаар организацияларың чогур сонугралдыг болуп чоруун тургуспайн турар, ол чорук колхоз рыноктарында өртектерге күрүнө салдымың талаамдан экономикагы сатылары кошкандырыңа чедип, а ол шыкш кышкы үеде картофельди, ногааларың болгаш фруктуларың шыгжап кадалаар аргалыг хереклекчилерин ол продукцияны шыгжап кадалаарыңа илг бербейн турар дээрзин ССРЭ-ның Министрлер Чөвүлели болгаш СЭКП Төп Комитеди демделеп турар.

I бөлүктүң грушалары	4.30	6.50	7.50	8.00
II >	4.20	6.00	6.50	7.00
III >	3.50	5.00	5.50	6.00
I бөлүктүң винограды	9.00	9.50	11.00	
II >	6.60	8.00	8.50	
III >	4.80	6.50	7.00	
Апельсиннер		Октябрь 1-ден Февраль 1-ден	Октябрь 15-тен Декабрь 1-ден	Декабрь 1-ден Январь 1-ден
Мандариннер		11.00	11.00	16.50
Диаметри 70 мм болгаш оон өрү лимоннар (бир борбаа)	5.00			5.50
70 мм-ден куду 60 мм чедир	3.00			3.50
60 мм-ден 51 мм >	2.25			2.75
51 мм-ден куду 45 мм >	1.50			2.00
45 мм-ден куду 42 мм >	0.75			1.25
Бананнар		Апрель 1-ден Октябрь 1-ден	Октябрь 1-ден	Октябрь 1-ден
Анаастар		9.50	15.40	16.50
Арбузтар	Август 15-тен 15-ке чедир	3.60	2.00	1.00
Ортаақы Азия дынялары	3.00	2.00	1.00	2.00
Өске районнарың дынялары	5.00	4.50	2.50	5.00

Орай картофель	Шилчөөн орай картофель пакеди-биле (пакете-ле 3 кг кылдыр савалаан)	2.00	2.40	3.00
Борбак согуна	Орайгы чаа капуста	0.70	1.00	1.40
Орайгы морковь	Орайгы свекла	0.65	0.95	1.20
Дузаан капуста	Нежинский дээр үүрмек дустуг огуецтер	0.45	0.70	0.90
Нежинский дээр үүрмек дустуг огуецтер	Нежинский дээр улуг болгаш «Полуводянка» деп дустуг огуецтер	2.00	2.40	3.00
Нежинский дээр «Водянка» деп болгаш ботаникниң сорттун бүтү өскө-даа дустуг огуецтери	Дустуг хурч болгаш кызыл помидорлар	1.75	2.00	2.30
Дустуг ногаан помидорлар	Октябрь 15-тен декабрь 1-ден	1.00	1.75	1.00
I бөлүктүң яблуктары	II >	3.90	6.00	6.50
II >	III >	3.20	5.00	5.50
III >		2.60	4.00	4.50

Район мал чөми белеткээринге чүге хожудааны

Нийтиниң малыга бижыг чөм сүрүп тургузарың болгаш ситен белеткээриниң планың дүжүт ажаап алышыңың өгөдөр бетинде доозарын СЭКП Төп Комитетиниң июнь пленуму чугулага айттышынан, ол талаам-биле партия, совет, көдө ажикидеги организациялар негөөн. Бо чугула болгаш харысалгалыг соругла Улут-Хем районда мыка четпес боттанып турар.

Школаның белеткели доозулган

САМАГАЛДАН. (Телефон-биле). Школаның өөрдилге кыжандилгениң ажикидеги талаам-биле чедиңкиниң бөдүрү белеткелден камааржыры билдингир. Чаа өөрдилге чымынга Самагалдайда ортумак школа багай эвөө белеткелди турар. Белеткелдиң кол кылдылары доозулган Школаның 7 пөчкөларың чырткаа, 18 кластарың чугулаан, шалааларың, сонга болгаш ажикидеги доозулап будаан; интернатта 3 пөчкөлөр селгетилген, 5 өөрдөлдериң шунтулаан чугулаан будаан; столовалың болгаш чунар бажыңың селгетилгери база бүрүп кылдынган. Ортумак школага бо чымын 1600 кубометр оттулар мын херек, белеткел алганы 1927 кубометр, а шалаа чымында алганы дүжүрү алганы 917 кубометр. Белеткелденгени мын шунтулаан школа чымына эвөөн азыр талаам-биле хемчегелер алдынып турар. Школаның үүрмек биче селгетилгери база доозул турар. Амгы кол кичиңгели башкыларың чуртталга бажыңыңыңча угландырган.

Удуртулганың копкак тургустунганың

Ажылдың шак мындар хожудаашкының «чөм-борак шайтылаан» деп чыда-гаанга чадгыларың орадалып турар. Мынчаарга шийтиге чөм белеткээринге чөм улуг шайтылаанга болгай, а ол дирендеги селес сазырыңа планың база күтүсетин, август 10-га чедир селес планың 97,7 хуу четкен, а ситен белеткээр план чүдө 31,5 хуу. ылаңгыа августуң башталгы бели хонугуна «Бүш-ажылдың хостуу» болжол ситен белеткээриниң планың 15 хуу, Киров ат-

Районнуң колхозтарында ситен белеткели

САРЫГ-СЕН. (Телефон-биле). Ситениң чөмүг, малга эки хоолууду үеде ажаап азыр чорук күрүнениң мал өстүрүп планың күтүседиңгизге холбошкан чугула айныгыңың бирөөн. Ажылга чөм-борак шайтылаан тургажол Каз-Хем районнуң колхозчу ишчилери МТС-тиң механизаторлары-биле чыгыс эи-сеткилде ажикидегиден ситен белеткээр планың август 10-га чедир 53,8 хуу, селес сазырың 65 хуу күтүсетин. Районнуң чамдык колхозтары селес сазырың планың шакта-ла ажики күтүсетин, ылаңгыа «Кызыл-туку» — 117 хуу (410 тонна), «Лениниң оруу» — 115 хуу (288 тонна), «Октябрь 30 чымы» — 103 хуу (420 тонна) белеткел.

